

آب بر شعله دوزخ، یا آتش بر بوستان بهشت...

سیر منطقی و خلاصه جلسه شانزدهم

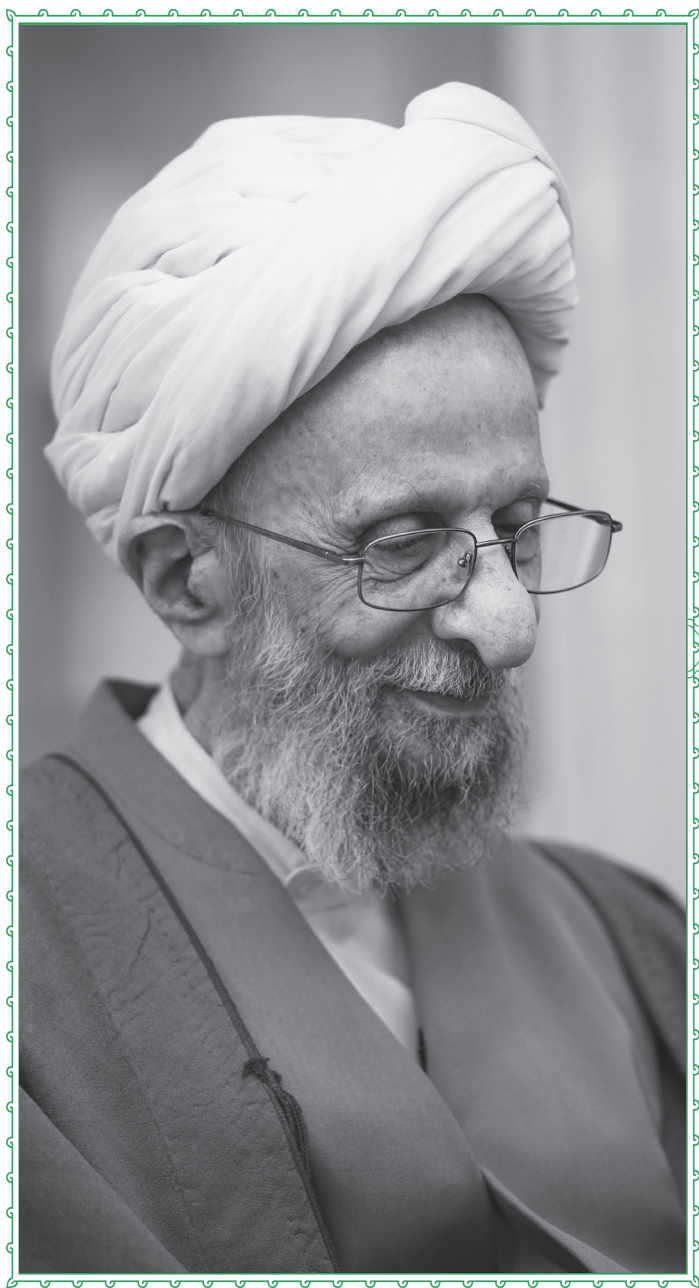
«به سوی بهار»؛ نگاهی دوباره به سلسله

جلسات شرح دعای ۴۴ صحیفه سجادیه

توسط مرحوم علامه مصباح یزدی رحمۃ اللہ علیہ

کاری از رسانه @MESBAHYAZDI-IR

بسم الله الرحمن الرحيم

• سیر منطقی بحث

امام سجاد علیه السلام در ادامه متن دعای ورود به ماه رمضان از خداوند توفیق پاکی از گناهان را دارند؛ قرآن کریم تأکید دارد که هر عمل خوب یا بد تأثیر خاص خود را دارد و انسان به اندازه هر ذره از آن عمل، پاداش یا عذاب دریافت خواهد کرد. با این حال، در مورد توبه، آیات دیگری از قرآن بیان می‌کنند که توبه واقعی گناهان را پاک می‌کند، به طوری که ممکن است به نظر برسد این آیات با قاعده عمومی پاداش و عقاب تناقض دارد. درک درست تأثیر متقابل اعمال خوب و بد نیازمند شناخت نحوه تعامل آنها با یکدیگر است. دیدگاه شیعه به تأثیر اعمال به صورت خطی نگاه نمی‌کند و برخی اعمال بد می‌توانند اثر اعمال خوب را از بین ببرند. به عنوان مثال، منت گذاشتن بر فقیر باعث از بین رفتن ثواب صدقه می‌شود. همچنین، اعمالی مانند شرب خمر ممکن است اثر عبادات را برای مدت زمانی از بین ببرند. در مقابل، برخی اعمال نیک مانند نماز و توبه می‌توانند گناهان را پاک کنند. از دیگر عواملی که تأثیر مثبتی دارند، محبت به اهل بیت و عزای سیدالشهداست که برکتی بزرگ دارد.

• متن دعا

«وَأَنْ تَقْرَبَ إِلَيْكَ فِيهِ مِنَ الْأَعْمَالِ الرَّاكِيةِ بِمَا تُطَهِّرُنَا بِهِ مِنَ الذُّنُوبِ، وَتَعْصِمُنَا فِيهِ مِمَّا نَسْتَأْنِفُ مِنَ الْعُيُوبِ، حَتَّى لَا يوردَ عَلَيْكَ أَحَدٌ مِنْ مَلَائِكَتِكَ إِلَّا دُونَ مَا نُوردُ مِنْ أَبْوَابِ الطَّاعَةِ لَكَ، وَأَنْوَاعِ الْقُرْبَةِ إِلَيْكَ؛ پروردگارا، به ما توفیق ده تا آن قدر اعمال پاک و صحیح را نزد تو آریم که به واسطه آن، ما را از آلوده شدن به گناه پاک کنی و از گرفتار شدن مجدد به عیوب بازداری. تا آنچه ملائکه تو از طاعت و موجبات قرب به حق نزد تو می آورند، از آنچه ما می آوریم، کمتر باشد.»

• خلاصه مباحث

۱. مقدمه

حضرت سجاد علیه السلام در دعای آغاز ماه رمضان، پس از حمد و ستایش الهی، درخواست هایی از خداوند شامل توفیق در نماز و عبادات، انجام وظایف مالی، صله رحم، پرداخت صدقات و زکات، و معاشرت نیکو با دیگران بیان داشتند سپس در ادامه، از خداوند توفیق انجام بهترین اعمال را در ماه رمضان طلب می کنند. این درخواست علاوه بر آگاه سازی انسان و دوری از فراموشی، به نوعی اشاره به اولویت دهی بین کارهای خوب و اعمال نیک دارد.

۲. تاثیر و تاثر اعمال

قاعده کلی قرآن این است که هر کس عمل خیر یا شر به اندازه ذره‌ای انجام دهد، پاداش یا عذاب آن را می‌بیند.^۱ اما در مورد توبه داریم که اگر توبه واقعی و قطعی باشد، گناهان انسان پاک می‌شود؛ در نتیجه ممکن است این سوال پیش بیاید که آیا قاعده آیه «وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ» صحیح نیست؟ آیا در بین آیات قرآن تناقض وجود دارد؟ برای پاسخ به این سوال باید رابطه بین اعمال خوب و بد و تأثیرات آنها بر همدیگر را درک نمود.

۱. چگونگی تأثیر متقابل اعمال خوب و بد بر همدیگر

از مجموع آیات قرآن^۲ می‌توان دریافت که رابطه‌ای بین اعمال وجود دارد که بعضی از آنها می‌تواند تأثیر بعضی اعمال دیگر را خنثی نماید اما اینکه کدام اعمال خوب می‌توانند اعمال بد را از بین ببرند، و کدام اعمال بد می‌توانند آثار اعمال خوب را نابود کنند؟

نظریه جایگزینی اعمال

برخی بر این باور بودند که انسان هر کار خوبی که انجام دهد، عمل بد گذشته را از بین می‌برد و هر کار بدی که آدم انجام می‌دهد، عمل خوب گذشته را از بین می‌برد. با این دیدگاه، همیشه در نامه عمل انسان یا کار خوب ثبت شده است و یا کار بد.

۱. رک: زلزال / ۷-۸.

۲. «مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَئِكَ يُبْدِلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ» فرقان / ۷۰؛ «إِنْ تَجْتَنِبُوا كَبَائِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ» نساء / ۳۱.

نظریه ارزش سنجی اعمال

برخی معتقد براین هستند که برای تاثیر اعمال بر یکدیگر باید ارزش عمل خوب و بد را سنجید بدین توضیح که یک قتل یا یک عمل منافی عفت با چند رکعت نماز یا انفاق جبران نمیشود با این نگاه اگر کسی عمل خوبی با نمره هزار انجام دهد، می تواند اثر گناهی را با نمره نهصد از بین ببرد.

تاثیر و تأثیرپذیری اعمال در دیدگاه شیعی

دیدگاه شیعی به تأثیر و تأثیرپذیری اعمال در یکدیگر به صورت خطی و مساوی نگاه نمی کند. در برخی موارد یک عمل بد می تواند اثر یک عمل خوب را از بین ببرد برای مثال، منت گذاشتن بر فقیر باعث از بین رفتن ثواب صدقه می شود.^۳ همچنین، برخی گناهان می توانند اثرات عبادات را برای مدت زمانی از بین ببرند مانند شرب خمر که تا چهل روز نماز پذیرفته نمی شود.^۴

آتشی بر خرمن ایمان

برخی از کارها نیز میتواند اثر یک عمر عبادت را از بین ببرد. برای مثال جسارت و توهین به پیامبر و کافر شدن پس از ایمان (ارتداد) تمام اعمال خیر گذشته انسان را از بین می برد. متأسفانه ارتداد در زمان کنونی رواج یافته است؛ برخی جوانان مسلمان با فریب شیاطین و وسوسه های مالی یا جنسی، به فرقه های ضاله گراییده و حتی مبلغ آنها

۳. «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى» بقره / ۲۶۴.

۴. ر.ک: من لایحضره الفقیه، ج ۳، ص ۵۷۰، باب «معرفه الکبائر التي أوعد الله عليه النار».

می‌شوند. پیشگیری از این آسیب نیازمند تحقیق علمای اسلام و روان‌شناسان است.

رضایت بربیک گناه

قرآن خطاب به یهودیان زمان پیامبر می‌فرماید: «فَلِمَ تَقْتُلُونَ أَنْبِيَاءَ اللَّهِ»^۵ در حالی که ماجرای قتل پیامبران یهود مربوط به گذشته بوده است. سرتش همان است که امیرالمؤمنین علیه السلام در نهج البلاغه می‌فرمایند: «الرَّاضِي بِفِعْلِ قَوْمٍ كَالِدَاخِلِ فِيهِ مَعَهُمْ؛ هنگامی که به اعمال آنها راضی هستید، شما نیز جزء آنها هستید.» در این مرحله به ظاهر حتی شخص گناهی نیز مرتکب نشده است اما رضایت به عمل زشت کافی است که آنان نیز جزء آنها باشند.

۲. تبدیل کارنامه سیاه به نامه سفید

در طرف مقابل نیز اعمال نیک اثر اعمال زشت را از بین می‌برند. در آیات متعددی از قرآن کریم به این امر اشاره شده است.^۶ از جمله اعمالی که در قرآن باعث پاکی انسان می‌شود، نماز است قرآن می‌فرماید: «أَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزُلْفًا مِنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ»^۷ در روایتی از امام معصوم علیه السلام آمده است اگر به گناهی مبتلا شدید، تلاش کنید پس از آن، دو رکعت نماز بخوانید.^۸ توبه نیز دارای چنین اثری است قرآن در این رابطه می‌فرماید: «مَنْ تَابَ وَآمَنَ

۵. بقره/۹۱.

۶. رک: فرقان/۷۰؛ هود/۱۱۴.

۷. هود/۱۱۴.

۸. رک: بحارالأنوار، ج ۸۸، ص ۳۸۲، باب «نواذر الصلاة»؛ مَنْ أَدْنَبَ ذَنْبًا... فَيُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ.

وَعَمَلٍ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ».

قدرت يك قطره اشك

يك قطره اشك در عزای حضرت سیدالشهدا علیه السلام، که نشانه محبت و ارتباط قلبی با آن عزیز و جد بزرگوارش باشد، دارای چنان برکتی است که با سالیان سال عبادت قابل مقایسه نیست؛ چراکه پیامش، محبت، اکرام و احترام به رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و اهل بیت گرامی ایشان علیهم السلام است.

۳. توفیق بهترین اعمال

درفرازهای این دعا اشاره شده است که خدایا به من توفیق بده تا کارهای خوبی انجام دهم به نحوی که کارهای بدم را نیز از بین ببرد. نخست آنکه توفیق انجام عمل نیکی را بدهی که کارهای زشت گذشته را از بین ببرد و دوم: ویژگی این اعمال به گونه ای باشد که باعث دوری من از گناه شود. هم گذشته را اصلاح کند و آینده را هم تأمین کند.

۱۳۷۸/۶/۲۸

متن و صوت کامل جلسه را از [اینجا](#) ببینید.

@mesbahyazdi_ir | mesbahyazdi.ir